

## **МЕДІАОСВІТА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ЖУРНАЛІСТІВ**

**Каріна Почигайло,**

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,  
спеціальність 061 Журналістика,

Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка

**Науковий керівник –**

кандидат наук із соціальних комунікацій,

доцент кафедри журналістики

Тернопільського національного педагогічного університету  
імені Володимира Гнатюка

**Тетяна Решетуа**

У сучасному світі щоденно створюється надмірна кількість інформації, що чинить великий тиск на людей, яким часто важко зрозуміти та обробити все, що вони сприймають. Відтак важливою навичкою як сучасного журналіста, так і пересічної людини стає вміння шукати, аналізувати і правильно використовувати потрібну інформацію.

Міжнародні експерти Всесвітнього економічного форуму у Давосі серед ключових компетенцій 2020 року на друге місце поставили критичне мислення [2]. Проведене проектом ЮНІСЕФ U-Report та інтернет-виданням «Детектор медіа» у кінці 2022 року спільне опитування з медіаграмотності, у якому взяли участь 4 237 молодих людей з усіх регіонів країни засвідчило, що розвинені навички критичного мислення мають менше половини молодих людей, а у віковій групі 34+ вони суттєво нижчі [5].

На думку доктора педагогічних наук Сергія Терно, критичне мислення формується двома компонентами: змістовним та операційним. До першого належать загальні методологічні принципи та стратегії, другий визначають «уміння контролювати розумову діяльність та її самовдосконалення: 1) уміти визначити проблему та розуміти зв'язок між суперечностями; 2) здійснювати доведення, тобто добирати прийнятні докази; 3) відшукувати контраргументи; 4) враховувати факти, які суперечать власним думкам; 5) уміти обґрунтовувати; 6) оцінювати, щоб вибрати один із варіа-

нтів, розуміти обмеження, які можуть накладатися на висновки; 7) уміти спростовувати фальсифікацію; 8) здійснювати узагальнення; 9) висувати припущення; 10) робити висновки» [4, с. 38–39].

Львівська журналістикознавиця Ольга Гарматій виокремлює наступні основні характеристики критичного мислення: «здатність самостійно аналізувати інформацію, з'ясовувати її суть, зіставляти з іншими відомостями і робити висновки; переглядати власну позицію, якщо вона не витримує критики; уміти помічати помилки, суперечності й спотворення в аргументації опонента та в іншій інформації; навички розпізнавати пропаганду як цілеспрямоване прагнення певних соціальних груп чи лідерів впливати на масову свідомість; уміння оцінювати суспільно-політичні явища й процеси, дії та вчинки державних і політичних лідерів, конкретних осіб із позицій загальнолюдської моралі; володіти розумною часткою сумнівів і скепсису; намагання шукати оптимальні рішення, дії, висновки в конкретних ситуаціях; мужність, принциповість, сміливість у відстоюванні власних позицій, поглядів, віри; відкритість для інших поглядів, цінностей і позицій, повага до їхнього різноманіття» [1].

Своєю чергою, Даяна Халперн виокремлює якості, притаманні людині, здатній мислити критично:

- готовність до планування (уміння стримувати свою імпульсивність і скласти план своїх дій);
- наполегливість (готовність взятися за вирішення завдання і не відступати, допоки воно не буде вирішено);
- готовність виправляти свої помилки (уміння визнавати, а не виправдовувати свої помилки, вчитися на них, уміння бути відкритим до критики оточуючих);
- усвідомлення (спостереження за власними розумовими діями, тобто, по суті, рефлексивний самоконтроль);
- позитивна установка на критичне мислення (активне прагнення навчитися мислити критично [3]).

У суспільстві, де людина активно взаємодіє з медіа, виступаючи не лише, як об'єкт, але й як учасник формування громадської думки через власну участь у висвітленні новин, медіаосвіта виступає необхідним чинником формування критичного мислення

та допомагає аналізувати медійний зміст, відрізнити об'єктивні факти від суб'єктивних думок та відчувати необхідність оцінки достовірності джерел інформації. Ці навички дозволяють студентам будувати свої матеріали на основі об'єктивних даних, уникаючи популярних медійних підставних тверджень та маніпуляцій, тим самим підвищуючи якість своєї журналістської роботи і довіру своїх читачів або глядачів.

### Список використаних джерел

1. Гарматій О. Критичне мислення як ключова компетенція медіаграмотності. *Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту»*. Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2020. С. 11–16
2. Критичне мислення на другому місці найзатребуваніших компетенцій у 2020. *Освітня платформа «Критичне мислення»*. <http://www.criticalthinking.expert/statti/kritichne-mislennya-na-drugomu-mistsi-najzatrebuvanishihkompetentsij-u-2020/>
3. Марченко Г.В. Критичне мислення як необхідний складник медіаосвіти майбутнього вчителя початкових класів. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 37. С. 39–42.
4. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії). Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 105 с. С. 38–39.
5. Фейки та факти. Чи розрізняє їх українська молодь? URL : <https://detector.media/infospace/article/205678/2022-12-06-feyky-ta-fakty-chy-rozriznyaie-ikh-ukrainska-molod/>